

ارائه یک حلقه قفل شونده در فاز بسیار سریع با استفاده از یک آشکارساز فاز حلقه-باز و ترانزیستورهای مبتنی بر نانولوله کربنی

امین امانی بنی^۱، کارشناسی ارشد؛ نوشین قادری^۲، استادیار،

۱- دانشکده فنی - دانشگاه شهرکرد - شهرکرد - ایران - am.b.amin@hotmail.com

۲- دانشکده فنی - دانشگاه شهرکرد - شهرکرد - ایران - ghaderi.nooshin@eng.sku.ac.ir

چکیده: افزایش سرعت، دقت و کاهش توان مصرفی ادوات الکترونیکی، پارامترهای مهمی هستند که در طراحی و تولید این ادوات باید مورد توجه قرار بگیرند. در این مقاله، طراحی یک حلقه قفل شونده در فاز بهبود یافته با استفاده از ترانزیستورهای مبتنی بر نانولوله کربنی ارائه شده است. با استفاده از یک ساختار تفاضلی در نوسان ساز حلقوی، نویز حاصل از منبع تغذیه و همچنین زیرلایه حذف می گردد. همچنین به کارگیری سلف فعال در این نوسان ساز موجب افزایش قابل توجه فرکانس نوسان می گردد. در مدار آشکارساز فاز ارائه شده، با استفاده از یک ساختار جدید حلقه-باز، سرعت آشکارسازی به میزان قابل توجهی افزایش می یابد. این امر موجب حذف مدار تقسیم کننده در مسیر حلقه می گردد. با حذف مدار تقسیم کننده، نویز مدار به میزان قابل توجهی کاهش خواهد یافت. مدار طراحی شده، یک بار با استفاده از تکنولوژی ماسفت در پروسه ۰/۱۸ میکرومتر و در نهایت با ترانزیستورهای اثر میدانی مبتنی بر نانولوله کربنی در پروسه ۳۲ نانومتر و با منبع تغذیه ۰/۹ ولت، پیاده سازی شده است. فرکانس مرکزی در این پروسه برابر با ۶۸/۵ گیگاهرتز می باشد؛ همچنین توان مصرفی کمتر از ۱۵۰ نانو وات و زمان قفل شدن آن کمتر از ۱۰ پیکوثانیه می باشد.

واژه های کلیدی: حلقه ی قفل شونده در فاز، آشکارساز فاز، ترانزیستورهای اثر میدانی مبتنی بر نانولوله های کربنی.

A High Speed Phase Locked Loop, Using an Open-Loop Phase Detector and Carbon Nanotube Field Effect Transistors

A. Amani Beni¹, Master of Science; N. Ghaderi², Assistant Professor

1- Faculty of Engineering, University of Shahrekord, Shahrekord, Iran, Email: am.b.amin@hotmail.com

2- Faculty of Engineering, University of Shahrekord, Shahrekord, Iran, Email: ghaderi.nooshin@eng.sku.ac.ir

Abstract: Speed, accuracy, and power consumption of electronic devices, are important parameters that should be considered in the design and manufacturing of these devices. In this paper, a new design of modified phase-locked loop, using Carbon Nanotube Field Effect Transistors, is proposed. Using a differential structure of the ring oscillator, the coupled noise of the power supply and the substrate is eliminated. In addition, using active inductor in the oscillator delay cells will cause a marked increase in oscillation frequency. In the presented phase detector circuit, by using a new open loop structure, the detection speed increases significantly. This will remove the divider circuit on loop track. By removing the divider circuit, the noise of the loop will be reduced considerably. The designed circuit is implemented once in MOSFET technology using 0.18 micrometers process and once again in 32nm process of carbon nano-tube field effect transistors technology with 0.9 volt power supply. The center frequency in this process is 68.5 GHz. The value of power consumption is less than 150 nano-watts and the acquisition time is less than 10 picoseconds.

Keywords: Phase locked loop, phase detector, carbon nano tube field effect transistors.

تاریخ ارسال مقاله: ۱۳۹۶/۰۷/۱۲

تاریخ اصلاح مقاله: ۱۳۹۶/۱۲/۲۴ و ۱۳۹۷/۰۳/۲۰ و ۱۳۹۷/۰۵/۱۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۰۸/۲۱

نام نویسنده مسئول: نوشین قادری

نشانی نویسنده مسئول: ایران - شهرکرد - بلوار رهبر - دانشگاه شهرکرد - دانشکده فنی مهندسی.

۱- مقدمه

امروزه با پیشرفت روزافزون فناوری با کوچک شدن ابعاد ترانزیستورهای سیلیکونی، مسئله‌ی نقص بلوری به‌عنوان یک چالش جدی مطرح می‌شود. همچنین با افزایش چگالی بار الکتریکی، ظهور پدیده‌های کوانتومی همچون تخلیه بار الکتریکی و تونل‌زنی الکترونی و در نتیجه ایجاد جریان‌های مخرب و نشتی نیز مشکلاتی را به‌وجود می‌آورند. علاوه بر این با افزایش چگالی جریان الکتریکی، دمای ترانزیستورها به‌شدت افزایش می‌یابد که در ابعاد نانومتری ممکن است دمای این نانو ترانزیستورها به چندین هزار درجه‌ی سانتی‌گراد هم برسد؛ بدین ترتیب این نانو ترانزیستورها در چند لحظه ذوب خواهند شد. همچنین تأخیر مدارات طراحی شده با ترانزیستورهای سیلیکونی به دلیل وجود خازن‌های میانی در مدارهای مجتمع بسیار مشهود است و این امر باعث کاهش کارایی کل مدار می‌گردد. با توجه به این موضوع در مداراتی که در طراحی آن‌ها از خازن‌ها استفاده می‌کنند به دلیل کم بودن توان جریان دهی گیت‌هایی که بارهای خازنی را درآیو می‌کنند، سرعت مدارات به‌طور چشم‌گیری پایین می‌آید که این مهم‌ترین نقطه‌ضعف طراحی مدارات مجتمع با استفاده از ترانزیستورهای سیلیکونی است. جهت بهبود مشخصات DC و فرکانسی ترانزیستورها، ساختارهای متفاوتی از ترانزیستورهای اثر میدانی در مقالات ارائه شده است [۲، ۱]. در سال ۱۹۸۸ برای اولین بار از نانولوله‌های کربنی تک‌جداره و چندجداره که دارای خواص نیمه‌رسانایی بودند، برای ساخت نانو ترانزیستور استفاده شد. برای ساخت ترانزیستورهای اثر میدانی مبتنی بر نانولوله‌های کربنی^۱، از نانولوله‌های کربنی که خواص نیمه‌هادی دارند استفاده شده است. این نانو ترانزیستورها به‌خاطر توانایی‌های منحصر به فردشان از جمله ابعاد خیلی کوچک، سرعت زیاد و توان مصرفی بسیار پایین و همچنین به خاطر مشابه بودن عملکردشان با CMOS ها به‌عنوان یک جایگزین ایدئال برای ترانزیستورهای سیلیکونی مطرح می‌شوند [۴، ۳]. همچنین در سال‌های اخیر، به‌دست آوردن عملکرد بهینه در این نانو ترانزیستورها با استفاده از روش‌های مختلف از جمله الگوریتم‌های هوشمند مورد بررسی قرار گرفته است [۶، ۵].

سیستم‌های دیجیتال، برای انتقال سریال داده‌ها و منطبق کردن آن‌ها بین واحدهای عملیاتی و آی‌سی‌ها، از پالس‌ساعت^۲ استفاده می‌کنند. نرخ بیت و فرکانس پالس‌ساعت همگام با هر نسل از فناوری و معماری پردازنده‌ها، افزایش می‌یابد. در این سیستم‌ها، پالس‌ساعت‌های مناسبی توسط حلقه‌های قفل‌شونده در فاز^۳ (PLL)، تولید شده و توسط بافرهای پالس‌ساعت در داخل تراشه توزیع می‌گردند. در واقع PLL یک حلقه‌ی فیدبک است که نقش قفل کردن فاز پالس‌ساعت داخل تراشه را با کلاک یا سیگنال ورودی، ایفا می‌کند. از PLL ها در کاربردهای متنوعی همچون بازیابی اطلاعات^۴، تولید پالس‌ساعت^۵ ریزپردازنده‌ها و سنتزکننده‌های فرکانسی^۶ استفاده می‌شود. طراحی و پیاده‌سازی PLL با چالش‌هایی از قبیل توان مصرفی، تشویش^۷ و ابعاد، مواجه می‌باشد.

یک PLL از قسمت‌های مختلفی شامل: آشکارساز فاز^۸، پمپ بار^۹ جریان، فیلتر حلقه و نوسان‌ساز کنترل‌شده با ولتاژ^{۱۰} تشکیل شده‌است. مهم‌ترین و حیاتی‌ترین بخش یک حلقه قفل‌شونده با فاز، نوسان‌ساز کنترل‌شده با ولتاژ (VCO)^{۱۱} است؛ چراکه سیگنال خروجی کل مدار را می‌سازد. در این نوسان‌ساز، برای تنظیم فاز PLL باید فرکانس نوسانات قابل تنظیم باشد [۸، ۷].

به‌طور کلی، می‌توان VCO ها را به دو ساختار کلی رزوناتورهای LC و نوسان‌سازهای حلقوی در پروسه‌های CMOS دسته‌بندی کرد. گرچه VCO هایی که با ساختار LC ساخته می‌شوند از نظر نویز و فرکانس کاری کارایی بهتری دارند، ولی فضای بیشتری را در تراشه اشغال می‌کنند و همچنین گستره‌ی تنظیم کمتری دارند. از طرف دیگر نوسان‌سازهای حلقوی که به‌صورت زنجیره‌ای از سلول‌های تأخیری تشکیل شده‌اند، ضمن اینکه فضای کمتری اشغال می‌کنند، دارای گستره‌ی تنظیم بزرگ‌تری نیز می‌باشند. علاوه بر این در ساختار حلقوی از کلاک هر طبقه که دارای اختلاف فاز مشخصی با کلاک طبقه قبل است، می‌توان به‌صورت جداگانه استفاده کرد؛ بنابراین مقرون به‌صرفه‌تر خواهد بود [۹-۱۱]. همچنین با توجه به ساختار حلقه‌بسته PLL، جیتر ناشی از VCO به میزان زیادی در داخل حلقه PLL جبران خواهد شد. هر نوسان‌ساز حلقوی شامل تعدادی سلول تأخیر^{۱۲} است که تعداد آن‌ها متناسب با کاربرد و فرکانس موردنظر خواهد بود [۱۲، ۱۳]. مشکل عمده‌ی سلول‌های تأخیری تشکیل‌دهنده نوسان‌سازهای حلقوی وجود یک قطب بزرگ در قسمت بار است که موجب کاهش چشمگیر سرعت نوسان‌ساز می‌گردد. لذا استفاده از ترانس در قسمت بار سلول‌های تأخیر تفاضلی مطرح شد [۱۴]. ساختار سلفی این مزیت را دارد که با صفری که ایجاد می‌کند تا حدود زیادی مشکل را برطرف کرده و موجب افزایش سرعت و فرکانس نوسان VCO شود. هرچند یک عیب بزرگ همچنان پابرجاست و آن افزایش ابعاد است.

یکی دیگر از چالش‌های مهم در طراحی PLL با سرعت بالا، طراحی یک مدار آشکارساز فاز (PD) سریع است. عموماً PD ها به دو شکل حلقه‌باز و حلقه‌بسته طراحی می‌گردند. در مدارات PD حلقه‌بسته، با توجه به اینکه از مدارات ترتیبی جهت آشکارسازی لبه سیگنال‌ها استفاده می‌شود، سرعت به‌شدت محدود می‌گردد؛ بنابراین در این مدارات برای داشتن نوسان‌ساز با فرکانس بالا، از یک تقسیم‌کننده فرکانس بین نوسان‌ساز و ورودی PD استفاده می‌شود. اضافه کردن این تقسیم‌کننده سبب افزایش تشویش و نویز در خروجی PLL می‌شود [۱۵].

یکی دیگر از مهم‌ترین منابع ایجادکننده تشویش در مدار PLL، ناحیه‌مرده^{۱۱} است. مسئله کاهش تشویش، طراحان را ملزم به طراحی ساختار بهینه برای کاهش ناحیه‌مرده می‌سازد [۱۶]. در [۱۷] یک PD حلقه باز^{۱۲} ارائه شده است که به‌خاطر حذف مدارات ترتیبی، به سرعت بسیار بالا، دامنه قفل‌شدگی وسیع و تشویش کم دست‌یافته است. هرچند با توجه به وجود یک جریان گردشی در

رسانایی آن‌ها انجام شده است؛ برای مثال نانولوله نوع صندلی ۱۰۰۰ بار از مس رساناتر است، درحالی‌که نوع زیگزاگ و نوع نامتقارن نیمه‌رسانا هستند. خاصیت نیمه‌رسانایی نانولوله‌ها بسته به نوع آن‌ها تغییر می‌کند. CNTFET ها با توجه به نوع کاربرد در چند دسته ساخته می‌شوند که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان نوع MOSFET-like، Schottky barrier و مدل Dual-Gate CNTFET را نام برد. با توجه به مشابهت نوع MOSFET-like با ترانزیستورهای CMOS، در این مقاله، از این نوع ترانزیستور جهت طراحی مدار استفاده شده است.

در معادلات (۱) و (۲) نحوه محاسبه ولتاژ آستانه برای CNTFET آورده شده است.

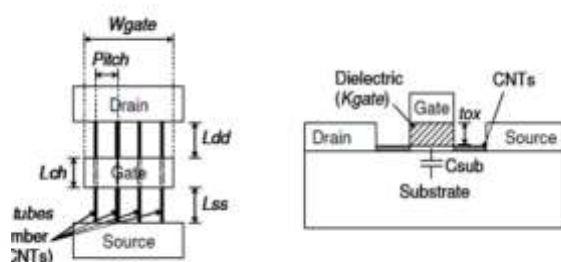
$$V_{th}=0.42/(D_{cnt}(nm)) \text{ v} \quad (1)$$

$$D_{cnt} = \frac{a\sqrt{N_1^2 + N_2^2 + N_1N_2}}{\pi} \quad (2)$$

N_1 و N_2 نسبت کایرالیته که در نقطه در صفحه گرافنی لوله شده در گوشه‌ها (زوایا) به هم دارند را مشخص می‌کند. در حالتی که $N_1 \neq N_2$ باشد، نانو لوله به عنوان نیمه هادی شناخته می‌شود.

شکل ۱، ساختار یک CNTFET را نشان می‌دهد همان‌طور که مشاهده می‌شود ساختار از نظر ساخت مشابه CMOS است با این تفاوت که نانولوله‌ها از پایانه سورس به درین متصل شده‌اند. در شکل مذکور، عرض گیت با $W_{gate}(6/4nm)$ ، طول کانال $L_{ch}(32nm)$ ، فاصله گیت تا پایانه سورس $L_{ss}(32nm)$ و همچنین فاصله گیت تا پایانه درین با $L_{dd}(32nm)$ نشان داده شده است. تعداد نانولوله‌ها نیز تحت عنوان tubes (۱) مشخص شده است و فاصله بین دو نانولوله هم‌جوار با $Pitch(20nm)$ نشان داده می‌شود. مقادیر نشان‌داده در پرانتز مقادیر پیش‌فرض هستند.

به عنوان مثال برای چند CNTFET با مشخصات مفروض در جدول ۱، ولتاژ آستانه محاسبه شده است.

شکل ۱: نمای کلی یک ساختار CNTFET

جدول ۱: ولتاژ آستانه برای CNT با کایرالیته‌های متفاوت

ولتاژ آستانه (V)	قطر (nm)	کایرالیته (n1,n2)
۰/۲۹۳	۱/۴۸۷	(۱۹۰۰)
۰/۵۵۷	۰/۷۸۳	(۱۰۰۰)
۰/۴۲۸	۱/۰۱۸	(۱۳۰۰)

ترانزیستورهای اصلی PD، زمانی‌که هردو سیگنال ورودی در سطح منطقی یک قرار دارند، توان مصرفی این ساختار زیاد است.

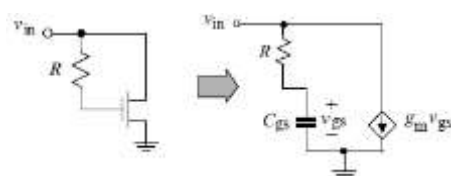
مدار پمپ بار جریان با استفاده از سیگنال خروجی PD ولتاژ کنترلی مناسب برای VCO را تولید می‌کند. در عمل، اثرات غیرایدهال پمپ بار باعث اختلال در عملکرد کل حلقه و در نهایت قفل‌نشدن حلقه می‌شود. به عبارتی تغییرات در اندازه‌ی جریان خروجی پمپ بار، منجر به نوسان در ولتاژ خروجی و در نتیجه تغییر در پهنای باند حلقه می‌شود. این اختلالات باعث افزایش تشویش خروجی می‌گردد. برای منطبق شدن جریان شارژ و دشارژ در مقالات گوناگون راه‌های متفاوتی پیشنهاد شده است. عمده‌ی این راه‌ها منجر به افزایش مقاومت خروجی و در نتیجه افزایش تطبیق جریان می‌گردد [۱۹، ۱۸].

در این مقاله جهت افزایش سرعت VCO، از سلف فعال استفاده شده است [۲۰-۲۲]؛ جایگزین کردن سلف فعال به جای یک سلف فیزیکی می‌تواند مشکلات ذکر شده را تا حد زیادی برطرف کند؛ یعنی ساختاری با استفاده از ماسفت‌ها طراحی شود که اثر سلفی از خود نشان دهد. استفاده از سلف فعال در بار سلول تأخیر تفاضلی موجب افزایش سرعت و فرکانس نوسان می‌گردد. بدیهی است که حذف یک سلف فیزیکی از تراشه موجب کاهش چشمگیر سطح تراشه خواهد شد. همچنین در این مقاله، آشکارساز فاز به صورت حلقه‌باز پیشنهاد شده است که ضمن داشتن سرعت بالا به دلیل عدم استفاده از مدارات ترتیبی، ناحیه مرده ندارد بنابراین مشکل جیت نیز حل می‌شود. مدار پیشنهادی به دلیل داشتن ساختار حلقه-باز و طراحی بسیار ساده، توان مصرفی و نویز پایینی دارد. مدار پیشنهادی یک‌بار با استفاده از تکنولوژی CMOS و بار دیگر با استفاده از تکنولوژی CNTFET شبیه‌سازی شده و نتایج با یکدیگر مقایسه شده‌اند.

۲- ترانزیستورهای CNTFET

CNTFET ها، به خاطر ویژگی‌های بسیار خوبی که در مقایسه با CMOS دارند، در نانو الکترونیک مورد توجه قرار گرفته‌اند. از قرار گرفتن شش اتم کربن به صورت شش ضلعی منتظم که با پیوند کووالانسی کنار هم قرار می‌گیرند، لایه‌های گرافیتی تشکیل می‌شوند که این لایه‌ها با لایه‌های زیرین خود با پیوند واندروالسی به هم وصل می‌شوند.

نانولوله‌ها در حقیقت لایه‌های گرافیتی هستند که از دونقطه به هم وصل شده‌اند مهم‌ترین خاصیت فیزیکی نانولوله‌ها، «هدایت الکتریکی» آن‌هاست. هدایت الکتریکی نانولوله‌ها بسته به زاویه و نوع پیوندها (کایرالیته)، از دسته‌ای به دسته دیگر کاملاً متفاوت است؛ هر اتم در جایگاه خود در حال ارتعاش است، وقتی که یک الکترون (یا بار الکتریکی) وارد مجموعه‌ای از اتم‌ها می‌شود، ارتعاش اتم‌ها بیشتر شده و در اثر برخورد با یکدیگر بار الکتریکی وارد شده را انتقال می‌دهند. هرچه نظم اتم‌ها بیشتر باشد، هدایت الکتریکی آن دسته از نانولوله‌ها بیشتر خواهد بود. تقسیم‌بندی بر اساس نظم اتم‌های کربن در نانولوله و در نتیجه

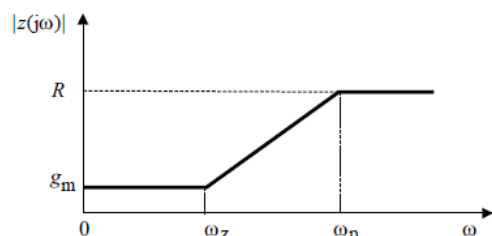

شکل ۲: مدل سیگنال کوچک سلف فعال Wu-folded [۲۲]

واضح است که Z ، یک صفر در فرکانس ω_z و یک قطب در فرکانس ω_p دارد. این شبکه در فرکانس‌های پایین $\omega_z > \omega$ مقاومتی است با مقاومت $R \approx 1/g_m$. زمانی که $\omega_p > \omega > \omega_z$ باشد، شبکه القایی است (شکل ۳). مقدار ω_p و ω_z طبق رابطه ۸ و ۹ محاسبه می‌گردد.

$$\omega_z \approx \frac{1}{RC_{gs}} \quad (۸)$$

$$\omega_p \approx \frac{g_m}{C_{gs}} \quad (۹)$$

شکل ۳: منحنی امپدانس ورودی برحسب فرکانس زاویه‌ای برای سلف فعال Wu-folded [۲۲]

برای سهولت استنتاج مدار معادل RLC، ادیتمانس ورودی شبکه را محاسبه می‌کنیم.

$$Y_{in} = \frac{SC_{gs} + g_m}{SRC_{gs} + 1} = \frac{1}{R} + \frac{1}{S \frac{RC_{gs}}{g_m - \frac{1}{R}} + \frac{1}{g_m - \frac{1}{R}}} \quad (۱۰)$$

معادله ۱۰ را می‌توان با یک شبکه سری RL که موازی با یک مقاومت R_p قرار گرفته است، به صورت رابطه ۱۱ نشان داد.

$$R_p = R, \quad L = \frac{RC_{gs}}{g_m - 1/R}, \quad R_s = \frac{1}{g_m - \frac{1}{R}} \quad (۱۱)$$

با توجه به اینکه مقاومت R_s دارای مقدار مثبتی است بنابراین می‌بایست $g_m > 1/R$ باشد. مقدار پارامتر R نقش تعیین‌کننده در میزان اندوکتانس سلف دارد. می‌توان به جای R ، از یک ترانزیستور در ناحیه خطی استفاده کرد که مقدار R_{on} را با اعمال ولتاژ روی گیت، می‌توان تا حدودی تنظیم نمود.

در شکل ۴، ساختار سلول تأخیری پیشنهادی آورده شده است [۲۳]. ترانزیستورهای $M7, M8$ زوج ورودی‌های اولیه هستند. هنگامی که ولتاژ گیت $M8$ (V_{ip}) پایین‌تر از ولتاژ آستانه‌اش باشد ترانزیستور خاموش

۳- ساختار PLL پیشنهادی

۳-۱ نوسان‌ساز کنترل‌شده با ولتاژ (VCO)

یک نوسان‌ساز حلقوی از تعدادی سلول تأخیر تشکیل شده است. فرکانس نوسانات این VCO به واسطه‌ی مدت تأخیر هر سلول و تعداد این سلول‌ها طبق معادله (۳) قابل محاسبه است؛ در این رابطه، N تعداد سلول‌های تأخیر و T_d زمان تأخیر هر سلول است که با داشتن آن‌ها محاسبه فرکانس نوسان امکان‌پذیر است. پس با توجه به این رابطه، روش معمول برای افزایش فرکانس نوسانات کاهش تعداد و یا زمان تأخیر سلول‌ها می‌باشد.

$$f_0 = \frac{1}{2NT_d} \quad (۳)$$

سلول‌های متداول برای VCO، سلول تأخیر با بار مقاومتی هستند [۲۲]. گین این مدارات به صورت زیر است:

$$A = g_m(R \parallel r_o) \quad (۴)$$

که R مقاومت موجود در نود خروجی سلول تأخیر و r_o مقاومت خروجی ترانزیستور موجود در آن نود است [۲۲].

شرط نوسان طبق رابطه ۵، بر اساس اصل بارک‌هاوزون تعیین می‌شود؛ در این رابطه، n تعداد سلول‌های تأخیری است که در نوسان‌ساز به کار رفته است، A_0 ، گین مدار یا گین هر سلول، ω_0 ، فرکانس -3db و ω_{osc} ، فرکانس نوسان‌ساز است.

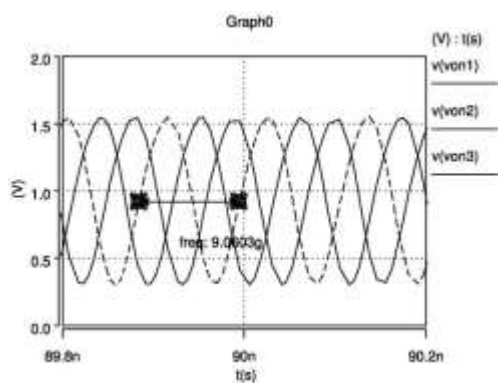
$$H: \frac{A_0^n}{\left[1 + \left(\frac{\omega_{osc}}{\omega_0}\right)^2\right]^n} = 1 \quad (۵)$$

در رابطه‌ی گین، اگر $R \ll r_o$ باشد، مقدار گین برابر با مقدار $g_m R$ خواهد بود؛ بنابراین ملاحظه می‌شود که با افزایش R ، گین بالا می‌رود و با توجه به رابطه ۵ مشهود است که این افزایش منجر به افزایش فرکانس اسیلاتور یا افزایش سرعت مدار می‌شود؛ اما نکته قابل توجه این است که افزایش R از سوی دیگر قطب اول مدار (رابطه ۶) را کاهش می‌دهد بنابراین کاهش مقدار ω_0 منجر به کم‌شدن مقدار فرکانس نوسان می‌شود.

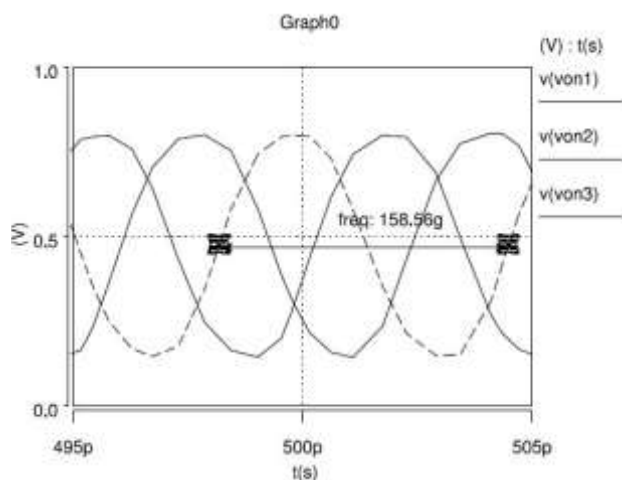
$$P_1 = -\frac{1}{R.C_L} \quad (۶)$$

در این مقاله از سلف فعال wu-folded استفاده شده است [۲۲]. مدل سیگنال کوچک این سلف برای NMOS در شکل ۲ نشان داده شده است. برای سهولت تحلیل، از C_{gd} و دیگر خازن‌های پارازیتی صرف‌نظر شده است. امپدانس ورودی از رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$Z = \frac{SRC_{gs} + 1}{SC_{gs} + g_m} \quad (۷)$$

(الف)

(ب)

شکل ۵ (الف): نوسان ساز کنترل شده ولتاژ حلقوی ۳ سلولی با CMOS؛ (ب): نوسان ساز کنترل شده ولتاژ حلقوی ۳ سلولی با CNTFET

ساختار پیشنهاد شده یکبار با استفاده از فناوری CMOS در پروسه $0.18\mu\text{m}$ و بار دیگر با CNTFET در پروسه 32nm شبیه سازی شده است. حداکثر فرکانس نوسان با استفاده از CMOS، 9GHz به دست می آید (شکل ۵ (الف)). نتایج شبیه سازی با استفاده از ترانزیستورهای CNTFET در شکل ۵ (ب) مشاهده می شود. در ساختار پیشنهادی به خاطر وجود سلف فعال و ترانزیستورهای CNTFET، فرکانس نوسان به شدت بالا می رود. طبق شکل ۶ مشاهده می شود که مقدار مؤثر جیتر برای مدل پیشنهادی با استفاده از CNTFET ها در حدود 30fs است. نتیجه هیستوگرام شکل ۷ نیز مؤید همین موضوع است.

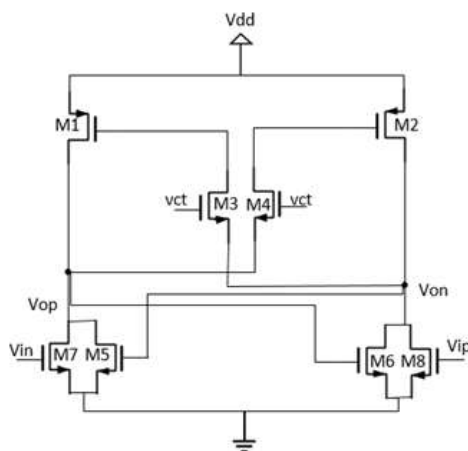
به منظور ارزیابی عملکرد مدار پیشنهادی، ابتدا نوسان ساز پیشنهادی با استفاده از مدل CMOS $0.18\mu\text{m}$ TSMC شبیه سازی گردیده و با اسیلاتورهای پیشنهادی در مقالات و با پروسه مشابه مقایسه می شود. نتایج این مقایسه در جدول ۲ نشان داده شده است. استفاده از ترانس در [۲۴]، اگرچه موجب بالا رفتن فرکانس می شود اما مشکلاتی نظیر سطح اشغالی بزرگ برای پیاده سازی ترانس در تراشه و محدوده تنظیم پایین را دارد. مدل پیشنهادی با استفاده از سلف فعال، مشکلات

است در این صورت Von مقدار ماکزیمم و Vop مقدار مینیمم خواهند داشت. ترانزیستورهای $M3, M4$ با ولتاژ کنترلی Vct، فرکانس کار مدار را تنظیم می کنند. ترانزیستورهای $M5, M6$ ، مقاومت منفی با مقدار $-2/g_m$ را تشکیل می دهند. ترکیب ترانزیستورهای $M1, M3$ و به طور قرینه در سمت دیگر $M2, M4$ ، تشکیل سلف فعال wu-folded می دهند. سلف فعال به کار رفته در ساختار پیشنهادی، با ایجاد یک صفر، قطب ایجاد شده در گره خروجی که پهنای باند مدار را محدود می کند را تا حدود زیادی خنثی کرده و موجب افزایش پهنای باند می گردد.

در مدار پیشنهادی، برخلاف مدارات متداول [۲۲، ۲۱]، سورس ترانزیستورهای متصل شده به ولتاژ کنترلی یا Vct ($M3$ و $M4$) به نودهای خروجی وصل می شوند. این ترانزیستورها که در ناحیه خطی بایاس شده اند به صورت مقاومت های کنترل شونده با ولتاژ کنترلی Vct عمل می کنند. زمانی که Vct پایین است، مقدار مقاومت معادل این ترانزیستورها زیاد است بنابراین قدرت لچ جفت ترانزیستور بالایی کاهش می یابد. به عبارتی، در این حالت جریان بیشتری از این ترانزیستورها در طول زمان تغییر حالت خروجی عبور خواهد کرد. بنابراین مدت زمان لازم برای تغییر حالت خروجی نسبت به مدارات مشابه، کمتر خواهد شد. این موضوع باعث افزایش فرکانس نوسان اسیلاتور می گردد.

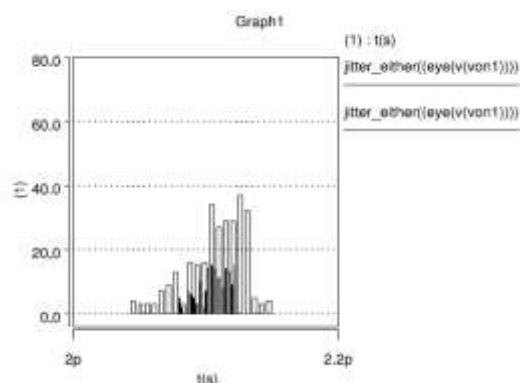
اگر از CNTFET ها به جای CMOS در ساختار استفاده شود، فرکانس نوسان، پهنای باند و سرعت مدار به طور چشمگیری افزایش خواهد یافت. همچنین افزایش در آستانه تحمل حرارت، کاهش توان مصرفی و کوچک شدن ابعاد در حد نانومتر به خاطر خواص منحصربه فرد CNTFET ها از مزایای دیگر مدار پیشنهادی خواهد بود.

تعداد این سلول ها متناسب با فرکانس کاری مورد نظر انتخاب می گردد. در اینجا VCO سه سلولی در نظر گرفته شده است. نتایج شبیه سازی مدل پیشنهادی با نرم افزار HSPICE در شکل های ۵ تا ۷ آورده شده است.

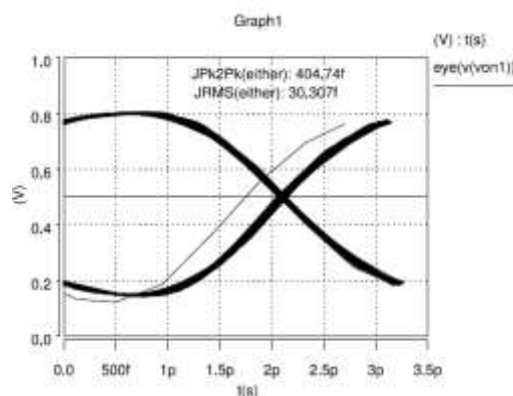
شکل ۴: سلول تأخیر VCO حلقوی با بار سلف فعال

شکل ۶: نمودار چشمی نوسان ساز کنترل شده ولتاژ حلقوی ۳ سلولی با CNTFET

شکل ۷: هیستوگرام نوسان ساز کنترل شده ولتاژ حلقوی ۳ سلولی با CNTFET

به کارگیری ترانس را حل کرده است. مشاهده می شود که این ساختار با تکنولوژی CMOS دارای فرکانس بالای ۹ GHz می باشد. همچنین محدوده فرکانسی این مدار در مقایسه با مدار موجود در [۲۴] بسیار بالا است؛ البته توان مصرفی این مدار به دلیل استفاده از ساختار سلف فعال در مقایسه با مدار [۲۴] کمی بالا رفته است. مدار پیشنهادی همچنین قابل پیاده سازی با استفاده از تکنولوژی CNTFET می باشد. همچنان که در جدول مشاهده می شود پیاده سازی این ساختار در تکنولوژی CNTFET موجب افزایش فرکانس به مقداری بیش از ۱۰۰ GHz شده است. همچنین توان مصرفی به شدت کاهش یافته است. نویز فاز و FOM نیز با این ساختار کاهش یافته اند.

جدول ۲: نتایج شبیه سازی شده VCO در کارهای قبلی و مقایسه با مدل پیشنهادی

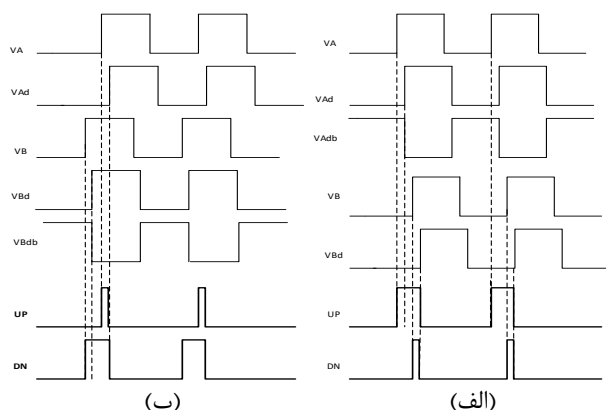
شماره	عملکرد پارامترها	واحد	[۲۵]	[۲۴]	شبیه سازی مدل پیشنهادی با فناوری CNTFET [۲۳]	شبیه سازی مدل پیشنهادی با فناوری CMOS [۲۳]
۱	فناوری	-	۰/۱۸μm	۰/۱۸μm	۳۲nm	۰/۱۸μm
۲	فرکانس	GHz	۲/۴	۲۴	۱۵۸	۹
۳	V_{DD}/I_{DD}	(V/mA)	NA	۰/۶۵ / ۱۲	$۰/۹ / ۵۲/۲ \times ۱۰^{-۳}$	۱/۸ / ۱۱/۹
۴	توان مصرفی	mW	۱/۰۹	۷/۸	۴۷×۱۰^{-۳}	۲۱/۴
۵	نویز فاز ^{۱۳}	(dBc/Hz)@1MHz	-۱۴۱	-۱۰۰/۳۳	-۱۰۸/۹	-۱۱۹
۶	FOM	(dBc/Hz)	-۲۰۸	-۱۷۹	-۲۲۶/۱	-۱۵۴/۷
۷	محدوده تنظیم ^{۱۴}	-	۳۸%	۲/۲%	۸/۷%	۱۳/۷%
۸	محدوده ^{۱۵} اشغال (ترانس)	mm ²	-	۰/۶×۰/۷	-	-
۹	نوع بار	-	مقاومتی	ترانس	سلف فعال	سلف فعال

خروجی آن نه تنها پس فاز و پیش فاز بودن پالس ساعت ها و داده را مشخص کرده بلکه یک سیگنال که عرض آن به صورت خطی متناسب با اختلاف فاز است، تولید می کند. این ساختار دارای رفتار جیتز بسیار بهتری نسبت به آشکارسازهای غیرخطی است؛ اما مسئله طراحی برای فرکانس های بالا یکی از مشکلات اساسی این ساختار است.

در مدار ارائه شده، که در شکل ۸ نشان داده شده است، از ساختار حلقه باز استفاده شده است که طی آن سیگنال ها در دو مسیر مجزا تحت عنوان UP و DN، استفاده می شوند. در این شکل، سیگنال های Ad و

۳-۲ آشکارساز فاز پیشنهادی

آشکارساز فاز، اختلاف فاز ورودی ها را آشکار کرده و دنباله ای از پالس ها را تحت عنوان Up و Down تولید می کند که به پمپ بار اعمال می شوند. در مدار پمپ بار، اختلاف فاز تبدیل به ولتاژ یا جریان می شود و به قسمت کنترل در نوسان ساز کنترل شونده ولتاژ (VCO) اعمال می شود و به واسطه ی آن اختلاف فاز تصحیح می شود. در آشکارسازهای خطی، پالسی هم عرض فاز بین لبه داده و پالس ساعت تولید می گردد و در نتیجه

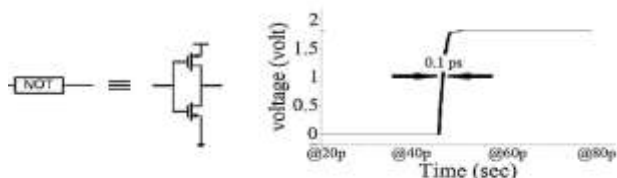

شکل ۹ (الف): سیگنال خروجی مدارهای up و down در حالت

پیش‌فازی سیگنال A نسبت B؛ (ب): سیگنال خروجی مدارهای up و down در حالتی که سیگنال A نسبت به B پس‌فاز است.

سیگنال‌های خروجی از مدار آشکارساز فاز به مدار پمپ بار اعمال می‌شوند که با شارژ و دشارژ خازن ولتاژ کنترلی مدار VCO را تعیین می‌کند. همان‌طور که در مدار پیشنهاد شده در شکل ۹ (الف) نشان داده شده است با اعمال تأخیر در مسیر سیگنال‌های مسیر ترانزیستورهای M3, M4، صفر شدن سیگنال up به تأخیر افتاده است. با این کار مشکل ناحیه مرده حل خواهد شد. حذف ناحیه مرده در مدار dn نیز به همین صورت می‌باشد که در شکل ۹ (ب) نشان داده شده است.

جهت تولید سیگنال‌های تأخیر یافته در شکل ۸ از گیت‌های معکوس‌کننده پشت سر هم استفاده می‌شود. با توجه به یکسان بودن مدارات تأخیر برای سیگنال‌های A و B، عدم تطابق سیستماتیک در این مدارات به صورت باریک یا عریض شدن مقدار همپوشانی سیگنال‌های UP و DN مشخص می‌شود. اما عدم تطابق تصادفی در بیت‌های معکوس‌کننده، منجر به ایجاد جیتر خواهد شد. برای اندازه‌گیری این عدم تطابق از شبیه‌سازی مونت کارلو هزار نمونه‌ای استفاده شده است. در این شبیه‌سازی تغییرات رایج پروسه شامل تغییرات در عرض گیت، تغییرات در طول گیت و تغییرات در ولتاژ ترشهلد لحاظ شده است. نتایج این شبیه‌سازی برای گیت‌های تأخیر استفاده شده در شکل ۱۰ آورده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود مقدار این جیتر ۰/۱ پیکوثانیه می‌باشد. بنابراین در مقایسه با جیتر PLL قابل صرف نظر است.

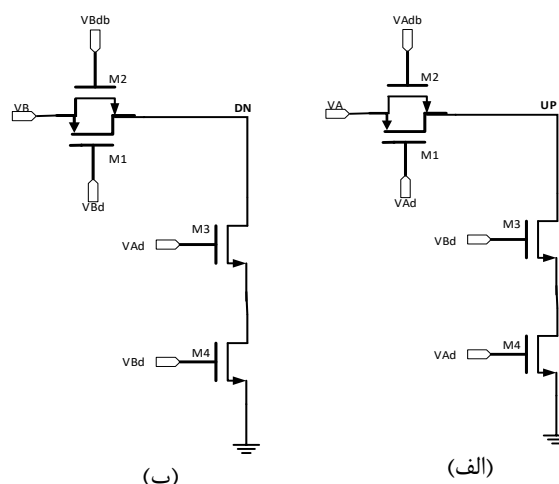
شکل ۱۰: جیتر ناشی از عدم تطابق با استفاده از شبیه‌سازی مونت کارلو

روند تغییرات سیگنال‌های خروجی مدار آشکارساز فاز نسبت به تغییرات ورودی در جداول ۳ و ۴ نیز نشان داده شده است. مشاهده می‌

Bd، سیگنال‌های A و B هستند که از یک مدار تأخیردهنده عبور داده شده‌اند و سیگنال‌های Adb و Bdb، مکمل سیگنال‌های Ad و Bd هستند. شکل موج‌های خروجی UP و DN مربوط به این مدار نیز در شکل ۹ یک بار برای حالت پیش‌فاز بودن سیگنال A نسبت به B و بار دیگر برای پس‌فاز بودن سیگنال A نسبت به B نشان داده شده‌اند.

مدار آشکارساز UP شکل ۹ (الف) را برای حالتی که سیگنال A از B جلوتر است، در نظر بگیرید؛ در لحظه‌ای که سیگنال‌های A و B هر دو صفر هستند، خروجی‌های UP و DN در وضعیت قبلی که «صفر» است، خواهند بود. با رسیدن لبه بالارونده سیگنال A، این تغییر وضعیت از مسیر ترانزیستورهای M1 و M2 عبور کرده و موجب تغییر وضعیت خروجی UP از «صفر» به «یک» می‌شود. خروجی UP، در این حالت می‌ماند تا سیگنال Bd «یک» شود؛ در این لحظه، خروجی UP از طریق ترانزیستورهای M3, M4 «صفر» می‌شود. این وضعیت تا رسیدن دوباره لبه بالارونده سیگنال A ادامه دارد و روند قبل تکرار خواهد شد (شکل ۹ (الف)). اگر حالتی که سیگنال A عقب‌تر از B باشد، در نظر بگیرید؛ وقتی هر دو سیگنال «صفر» هستند، خروجی‌ها در حالت قبل که «صفر» است، می‌مانند؛ تا رسیدن لبه بالارونده سیگنال A، خروجی UP، «صفر» خواهد بود؛ پس از آن، خروجی UP از مسیر ترانزیستورهای M1 و M2 به حالت «یک» تغییر وضعیت می‌دهد. این حالت با رسیدن لبه بالارونده سیگنال Ad، «صفر» می‌شود (شکل ۹ (ب)).

مشکل اساسی که برای PD ها مطرح می‌باشد، این است که وقتی اختلاف بین ورودی‌ها کم شود، سیگنال خروجی نمی‌تواند این تغییرات را دنبال کند. به عبارت دیگر اگر اختلاف فاز ورودی $\Delta\phi$ ، کمتر از مقدار قابل تشخیص باشد، آنگاه خروجی PD نمی‌تواند تابعی از $\Delta\phi$ باشد. رنج تغییر $\Delta\phi$ تا $+\Delta\phi$ ، همان ناحیه مرده است. بدترین تأثیر وجود ناحیه مرده در عملکرد یک PD، افزایش زمان قفل حلقه است. برای حل این مشکل، از مدارات تأخیردهنده در مسیر سیگنال‌ها استفاده شده است تا تشویش حلقه در ناحیه قفل از بین برود.

شکل ۸ (الف): مدار آشکارساز فاز برای تولید سیگنال UP؛ (ب): مدار آشکارساز فاز برای تولید سیگنال DOWN.

مهم آشکارساز پیشنهادی با آشکارسازهای قبلی مقایسه شده است. در این مدار طول کانال همه ترانزیستورهای CMOS برابر با $0.18\mu\text{m}$ و پهنای گیت آن‌ها به ترتیب زیر می‌باشد:

$$Wn1 = 6\mu\text{m}, Wn2 = 9\mu\text{m}, Wn3 = 18\mu\text{m}, Wp1 = 14\mu\text{m} \quad (12)$$

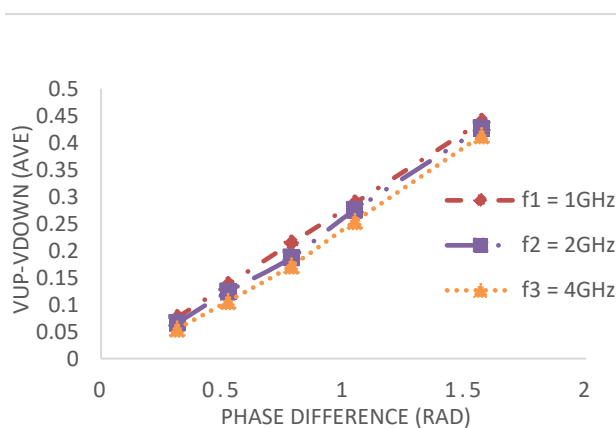
هدف از طراحی این آشکارساز، افزایش سرعت و حذف ناحیه مرده است. همان‌طور که جدول ۶ نشان می‌دهد ناحیه مرده در آشکارساز فاز پیشنهادی از بین رفته است، به علاوه این بهبود درحالی است که توان مصرفی نیز نسبت به کارهای قبلی کاهش چشمگیری دارد.

۳-۳ مدار پمپ بار به کاررفته

پمپ بار، بار را به داخل و یا خارج از خازن فیلتر حلقه (Cp) تزریق می‌کند. ترکیب پمپ بار و Cp یک انتگرال‌گیر می‌سازد که متوسط پالس‌های UP و DN را تولید می‌کند. این ولتاژ متوسط فرکانس مدار نوسان‌ساز را تنظیم کرده و از آنجا که خود VCO نیز یک انتگرال‌گیر است، بهره‌ی حلقه‌ی یک PLL پمپ بار، دو قطب در مبدأ دارد؛ بنابراین این سیستم حلقه‌بسته ناپایدار است. برای پایداری سیستم یک صفر ($\omega z = 1/R \text{ Cp}$) به وسیله‌ی اضافه کردن یک مقاومت به صورت سری با Cp ایجاد می‌کنیم. آشکارساز فاز، پمپ بار و فیلتر، غالباً با یک مدل خطی زمان پیوسته مدل می‌شوند. در حقیقت آشکارساز فاز به عنوان یک سیستم مدولاتور فاز عمل کرده و پمپ بار را برای مدت زمانی به اندازه‌ی عرض پالسی که معادل اختلاف فاز ($\Delta\phi$) ورودی آشکارساز است درایو می‌کند [۲۷].

جدول ۵: پارامترهای CNTFET به کاررفته برای شبیه‌سازی مدار

پیشنهادی			
شماره	پارامتر	واحد	مقدار/نوع
۱	نوع کایرالیته		زیگزاگ
۲	طول کانال	nm	۳۲
۳	قطر	nm	۱/۵
۴	Pitch ^{۱۶}	nm	۲۰
۵	ضخامت اکسید	nm	۴
۶	ثابت دی الکتریک		۱۶

شکل ۱۱: نتیجه شبیه‌سازی Hspice

شود که در مدار طراحی شده به واسطه ایجاد سیگنال‌های تأخیر یافته A و B، تشخیص اختلاف فاز بین دو سیگنال به راحتی انجام می‌پذیرد. این مدار، بسیار ساده بوده و با استفاده از تنها ۴ ترانزیستور در هر مسیر توانسته سرعت و دقت مدار را بهبود ببخشد.

این مدار آشکارساز فاز با سیستم حلقه‌باز طراحی شده است که قابل استفاده در مدارهای PLL می‌باشد. از آنجایی که در آشکارساز فاز پیشنهادی از مدارات ترتیبی و فلیپ‌فلاپ‌ها استفاده نمی‌شود؛ سرعت عملکرد این مدار بسیار بالا است. از مزایای دیگر این مدار، توان مصرفی بسیار پایین آن می‌باشد؛ چراکه در بیشتر زمان‌ها تعداد زیادی از ترانزیستورها در ناحیه‌ی قطع می‌باشند که این امر موجب کاهش توان مصرفی مدار شده است. جایگزین کردن CNTFET ها به جای CMOS در ساختار، سبب افزایش ده‌ها برابری در سرعت و فرکانس می‌گردد.

مدار ارائه شده دارای ساختاری ساده می‌باشد و سرعت مدار در مقایسه با مدل‌های پیشین، بسیار بالا رفته است؛ همچنین به علت حذف جریان گردشی در مدار، توان مصرفی به شدت کاهش یافته است. در ادامه، عملکرد آشکارساز پیشنهادی فاز با نرم افزار Hspice شبیه‌سازی شده است. این مدار یک بار در تکنولوژی CMOS، $0.18\mu\text{m}$ و بار دیگر با CNTFET شبیه‌سازی شده است. پارامترهای CNTFET مورد استفاده در شبیه‌سازی، در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۳: سیگنال‌های خروجی up و down در حالتی که سیگنال A

نسبت به B پیش فاز است

A	B	up	down
۰	۰	وضعیت قبلی (۰)	وضعیت قبلی (۰)
۱	۰	۱	۰
۱	۱	۱ به مدت یک تأخیر و پس از آن ۰	۱ به مدت یک تأخیر و پس از آن ۰
۰	۱	۰	۰

جدول ۴: سیگنال خروجی up و down در حالتی که سیگنال A

نسبت به B پس فاز است

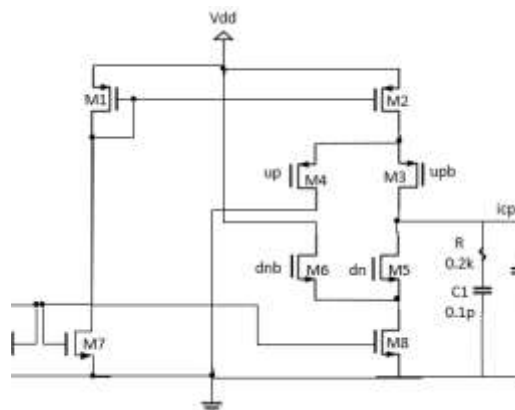
A	B	up	down
۰	۰	وضعیت قبلی (۰)	وضعیت قبلی (۰)
۱	۰	۰	۰
۱	۱	۱ به مدت یک تأخیر و پس از آن ۰	۱ به مدت یک تأخیر و پس از آن ۰
۰	۱	۰	۱

در تکنولوژی CMOS فرکانس کار مدار از ۱KHz تا ۸GHz می‌باشد که در بالاترین فرکانس کار توان مصرفی در حدود $2/2\text{nw}$ می‌باشد؛ شکل ۱۱ نتایج شبیه‌سازی را نشان می‌دهد. نمودار x اختلاف فاز بین دو سیگنال و نمودار y اختلاف بین مقدار متوسط سیگنال up و dn را نشان می‌دهند. این PD در فرکانس‌های ۱GHz، ۲GHz، ۴GHz شبیه‌سازی شده است. در اختلاف فازهای کم باید نمودار خطی باشد چون غیر خطی بودن منجر به ایجاد تشویش در مدار می‌شود. در جدول ۶ پارامترهای

شکل ۱۲: پمپ بار مورد استفاده در این PLL [۲۸].

هنگام تزریق بار زیاد در اثر تغییر وضعیت سوئیچ‌ها، برای کاهش تزریق بار از سوئیچ‌های کمکی M4,6 استفاده شده است. سایر ترانزیستورها نیز نقش آینه‌جریان را دارند و جریان را به بار اعمال می‌کنند. خطی بودن این ساختار که با مقایسه سیگنال مرجع با خطای فاز، در نظر گرفته شده است، خوب و قابل قبول می‌باشد. شکل ۱۳ پروسه شارژ و دشارژ ولتاژ خروجی را در حضور سیگنال‌های Up و Down نشان می‌دهد. همان‌طور که دیده می‌شود سرعت شارژ و دشارژ بالا است و همچنین شیب مشخصه‌ی شارژ و دشارژ نیز با هم برابر می‌باشد. توان مصرفی پمپ بار پیشنهادی با منبع تغذیه‌ی ۱/۸ ولت برابر با ۱۷۲ μW است.

در این مقاله به دلیل سادگی از یک مدار پمپ بار آینه جریانی که تنها با ۹ ترانزیستور کار می‌کند [۲۸]، استفاده شده است (شکل ۱۲). در این مدار، سوئیچ‌های M3,5 کنترل جریان بار را بر عهده دارند.

جدول ۶: نتایج شبیه‌سازی کارهای قبلی با مدل‌های پیشنهادی

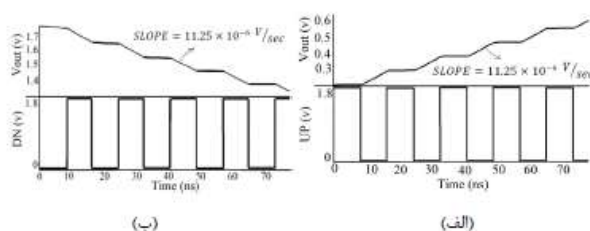
شماره	پارامتر	واحد	مدار پیشنهادی با CNTFET	مدار پیشنهادی با CMOS	[۱۵]	[۱۷]	[۲۶]
۱	تکنولوژی ساخت	μm	۳۲×۳-۱۰	۰/۱۸	۰/۱۸	۰/۱۸	۰/۳۵
۲	منبع تغذیه	v	۰/۹	۱/۸	۱/۸	۱/۸	۳/۳
۳	بیشینه فرکانس	GHz	۹۰	۸	۲/۳	۸	۰/۶۵۳
۴	ناحیه مرده	Ps	ندارد	ندارد	-	ندارد	۱۶
۵	توان مصرفی (در بالاترین فرکانس)	mw	۳۲×۳-۱۰	۰/۲	۱/۵۶	۰/۵	۶/۵
۶	مدل طراحی	-	حلقه باز	حلقه باز	حلقه بسته	حلقه باز	حلقه بسته

شکل موج خروجی VCO مهم می‌باشد. لذا با توجه به مدار پمپ بار به تحلیل نویز فاز با استفاده از رابطه‌ی (۱۳) پرداخته می‌شود [۱۳].

$$L\{\Delta\omega\} = \begin{cases} \frac{64FkTR}{9V_{pp}^2} \left(\frac{\omega_0}{\Delta\omega}\right)^2 & \left(\text{for } V_{pp} = \frac{9 \times V_{dd}}{3\pi}\right) \\ \frac{512FkTRV_{dd}}{27\pi V_{pp}^3} \left(\frac{\omega_0}{\Delta\omega}\right)^2 & \left(\text{for } V_{pp} = \frac{9 \times V_{dd}}{3\pi}\right) \end{cases} \quad (13)$$

در این رابطه $L\{\Delta\omega\}$ نویز فاز یک طرفه‌ی مدار، F فاکتور نویز، V_{pp} برابر با $2(SR_{max}/\omega_0)$ نرخ چرخش حداکثر، ω_0 فرکانس مرکزی نوسانات، $\Delta\omega$ فرکانس آفست، k ثابت بولتزمن، T دمای مطلق برحسب کلوین، V_{dd} منبع تغذیه و R مقاومت خروجی مدار می‌باشد. پارامترهای این مدار در PLL طراحی شده به صورت رابطه (۱۴) می‌باشد.

با توجه به این پارامترها نویز فاز خروجی مدار در تکنولوژی CMOS برابر با ۱۱۹ dB/Hz می‌باشد. یکی دیگر از فاکتورهای تعیین کننده در کیفیت PLL، FOM است که در رابطه (۱۵) آمده است.

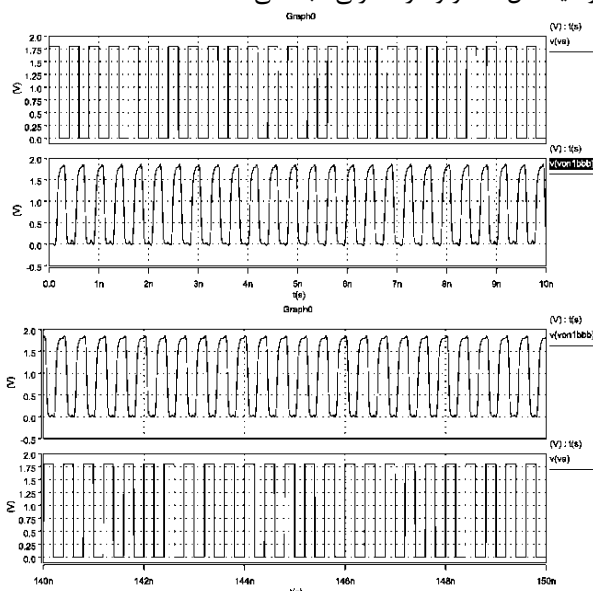

شکل ۱۳: شارژ و دشارژ ولتاژ خروجی در حضور (الف) سیگنال Up؛ (ب) سیگنال Down

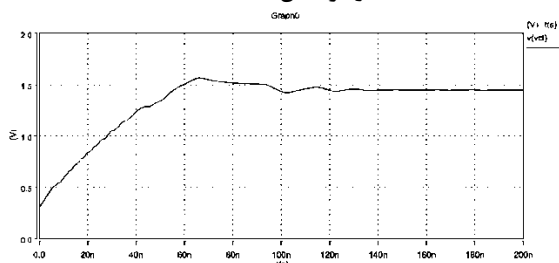
۴- نویز فاز PLL

نویز حرارتی یکی از عوامل ایجاد جیتیر زمانی در PLL می‌باشد که در این قسمت مورد بررسی قرار می‌گیرد. با توجه به این که نویز فاز^{۱۴} علاوه بر شیف‌زمانی، باعث تغییر در شکل موج خروجی VCO می‌گردد، محاسبه‌ی تئوری نویز فاز کار آسانی نیست مگر این که شرایط خاصی مدنظر قرار گیرد. برای این منظور شیف‌زمانی نقاط گذر از صفر

با توجه به پارامترهای جدول ۷، شکل موج‌های خروجی PLL در شکل ۱۵ نشان داده شده است. در این شکل ابتدا فرکانس خروجی VCO با فرکانس ورودی مرجع تقریباً برابر است ولی فازها برهم منطبق نیستند ولی پس از ۱۴۰ نانوثانیه، فاز و فرکانس خروجی با فاز و فرکانس مرجع برهم منطبق شده و به همین حالت باقی می‌مانند. ولتاژ کنترلی VCO نیز در شکل ۱۶ نمایش داده شده است، کاملاً واضح است که مدار در ۱۴۰ نانوثانیه قفل شده و ولتاژ کنترلی ثابت می‌ماند.

شکل ۱۵: شکل موج‌های خروجی و مرجع قبل و بعد از قفل شدن در فرکانس ۲/۵GHz

شکل ۱۶: ولتاژ کنترلی VCO در فرکانس ۲/۵GHz

تاکنون PLL طراحی شده با فرکانس ثابت (به‌ازای فرکانس خروجی ۲/۵GHz)، تنها از نظر قفل شدن فاز بررسی شد، درحالی‌که این مدار قابلیت قفل کردن فاز و فرکانس را به‌طور هم‌زمان در محدوده‌ی فرکانسی وسیعی دارد. علاوه بر این PLL پیشنهادی گستره‌ی تنظیم وسیعی نیز دارد. به عبارت دیگر این PLL می‌تواند در کل بازه‌ی فرکانسی vco (۱/۹GHz - ۲/۹GHz) قفل شود.

مدار پیشنهادی در پروسه CNTFET با ولتاژ تغذیه ۰/۹ نیز پیاده سازی شده است. مدل استاندارد ارایه شده در [۳۲] جهت شبیه‌سازی نرم افزار HSPICE به کار رفته است.

شکل ۱۷ سیگنال خروجی در فرکانس مرکزی ۶۸/۵GHz را نشان می‌دهد که از CNTFET ها در طراحی مدار استفاده شده است و شکل ۱۸ نمودار چشمی و جیتر را برای PLL پیشنهادی طراحی شده با فناوری

$$\begin{aligned} SR_{\max} &= 3 \times 10^{10} \text{ V / sec} \\ F &= 9\text{dB} \\ R &= 617.273\text{K}\Omega \\ \omega_0 &= 2.5 \\ \Delta\omega &= 1\text{MHz} \end{aligned} \quad (14)$$

$$FOM = L \left\{ \Delta f \right\} - 20 \log \left\{ \frac{f_0}{\Delta f} \times \frac{FTR}{10} \right\} + 10 \log \left\{ \frac{P_{\text{diss}}}{1\text{mw}} \right\} \quad (15)$$

این معادله کیفیت کار و عملکرد یک PLL را به صورت معیاری عددی نشان می‌دهد که در آن $L\{\Delta f\}$ نویز فاز، Δf آفست فرکانسی، f_0 فرکانس مرکزی، P_{diss} توان تلفاتی و FTR گستره‌ی تنظیم فرکانس نوسانات به فرکانس مرکزی می‌باشد.

۵- نتایج PLL طراحی شده

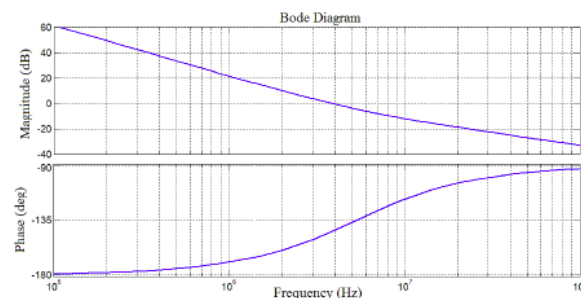
هدف این مقاله طراحی یک PLL بهبود یافته می‌باشد که با تکنولوژی CNTFET در پروسه‌ی ۳۲nm و منبع تغذیه‌ی ۰/۹ ولت، فرکانس مرکزی تا ۶۸/۵GHz رسیده است؛ به گونه‌ای که توان مصرفی کمتر از ۱۵۰ نانوات و زمان قفل شدن آن کمتر از ۱۰ پیکوثانیه می‌باشد. R_p ، C_p و C_2 که اجزا تشکیل دهنده‌ی فیلتر پایین گذر هستند و به ترتیب ۱Pf، ۰/۲KΩ و ۰/۱Pf انتخاب شده است. با توجه به رابطه‌ی ۱۶، تابع تبدیل حلقه‌ی PLL و پارامترهای حلقه در جدول ۷ آورده شده است؛ دیاگرام بود PLL نیز در شکل ۱۴ رسم شده است.

$$\frac{\varphi_{\text{out}}(s)}{\varphi_{\text{in}}(s)} = \frac{I_p}{2\pi} \left(R_p + \frac{1}{C_p s} \right) \frac{K_{\text{vco}}}{s} \quad (16)$$

همان‌طور که ملاحظه می‌شود با توجه به پارامترهای حلقه و شکل ۱۴، پهنای باند حلقه‌ی PLL، ۳/۸MHz است و همچنین حاشیه‌فاز حدود ۳۵ درجه می‌باشد.

جدول ۷: پارامترهای حلقه با توجه به رابطه‌ی ۱۴

شماره	پارامترهای حلقه	واحد	مقدار
۱	R_p	KΩ	۰/۲
۲	C_p	Pf	۱
۳	I_p	μA	۵۰
۴	K_{vco}	$\frac{\text{MHz}}{\text{V}}$	۵۸۸

شکل ۱۴: دیاگرام بود حلقه‌ی PLL

تکنولوژی CMOS، $0.18\mu\text{m}$ با نمونه‌های قبلی مقایسه شده و در جدول ۸ آمده است. در مدارهای ارایه‌شده در [۳۱، ۲۹، ۱۰]، بخاطر سرعت پایین مدار آشکارساز فاز، از یک تقسیم‌کننده فرکانس بین خروجی نوسانساز و ورودی PFD استفاده شده است که موجب تزریق نویز به مدار می‌گردد. برای کاهش نویز فاز در مدار حلقه-بسته، نویسندگان مقاله [۲۹] پهنای باند حلقه را کاهش داده است که خود منجر به افزایش قابل توجه زمان قفل‌شدن گشته است.

با توجه به جدول، مشاهده می‌شود که PLL ارایه‌شده در این مقاله، از نظر مدت‌زمان قفل‌شدن بسیار سریع است؛ همچنین از نظر نویز فاز و ضریب شایستگی در مقایسه با دیگر مدارها عملکرد مناسبی دارد. به نظر می‌رسد که مدار ارایه‌شده در [۳۰] در پروسه مشابه عملکرد بهتری دارد ولی ضعف بزرگ آن استفاده از سلف فیزیکی در طراحی مدارات است که فضای زیادی در سطح تراشه اشغال می‌کند. همچنین استفاده از یک مدار تقسیم‌کننده قبل از PFD منجر به افزایش نویز در حلقه گشته است.

این مدار با استفاده از پروسه CNTFET نیز پیاده‌سازی شده که نتایج آن در سطر آخر جدول ۸ آورده شده است. همچنانکه مشاهده می‌شود در این حالت سرعت PLL به مقدار بسیار بالای ۶۸ گیگاهرتز خواهد رسید.

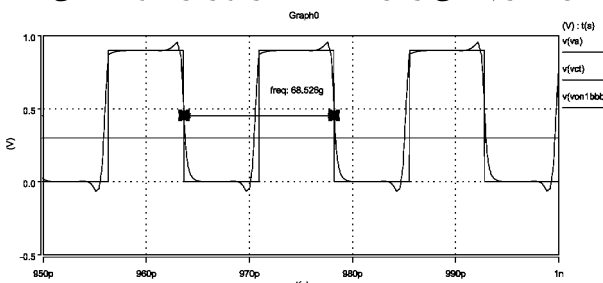
۶- نتیجه

در این مقاله یک مدار حلقه‌ی قفل فاز جدید ارائه شد. طرح پیشنهادی یک بار با فناوری CMOS و بار دیگر با فناوری CNTFET، شبیه‌سازی شده است. استفاده از CNTFET در ساختارها، مزایای زیادی از جمله: افزایش چشمگیر سرعت، افزایش دقت و مصنویت در برابر نویز، کاهش چشمگیر توان مصرفی، کاهش چشمگیر ابعاد و توان بالای تحمل حرارت را به همراه داشته است. در این راستا، یک مدار آشکارساز فاز به شکل حلقه‌باز و با ساختاری بسیار ساده برای کاربردهای سریع طراحی شده است. ناحیه مرده و جیتر در ساختار پیشنهادی از بین رفته است؛ همچنین عدم استفاده از فلیپ‌فلاپ‌ها و ساختار ساده‌ی مدار، باعث افزایش قابل توجه در سرعت و کاهش توان مصرفی می‌شود. مدار ارائه‌شده در تکنولوژی CMOS با پروسه $0.18\mu\text{m}$ میکرومتر و نیز با ترانزیستورهای مبتنی بر نانولوله‌های کربنی شبیه‌سازی شده است.

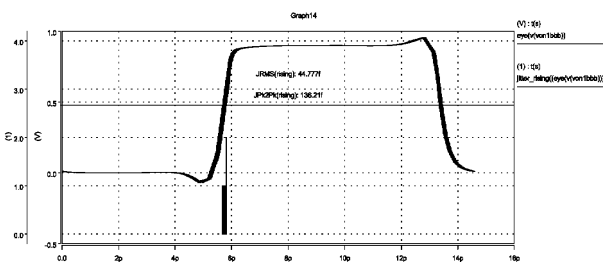
فرکانس کار این آشکارساز در تکنولوژی CMOS حدود ۱MHz تا ۸GHz و با استفاده از CNTFET تا ۹۰GHz است. نتایج شبیه‌سازی‌ها که توسط نرم‌افزار Hspice انجام شده‌است، نشان می‌دهد که کمترین اختلاف فاز قابل‌شناسایی توسط این مدار، در فرکانس ۱۰۰ مگاهرتز برابر با ۱۰ پیکوثانیه است که در قیاس با دیگر آشکارسازها، دارای عملکرد بسیار بهتری است. با توجه به استفاده از یک VCO دیفرانسیلی با فناوری CNTFET و همچنین سلف فعال در طراحی مدار، همان‌گونه که ملاحظه شد؛ نویز فاز قابل‌قبولی به اندازه‌ی $-108/9\text{dB/Hz}$ حاصل شد. توان مصرفی کل PLL برابر با 0.13mW میلی‌وات می‌باشد و گستره‌ی تنظیم

CNTFET نشان می‌دهد. جهت رسم نمودار چشمی، شبیه‌سازی برای بازه‌ی طولانی زمانی انجام می‌شود. سپس شکل موج‌های خروجی در هر دوره تناوب جدا شده و بر روی هم در یک نمودار قرار می‌گیرند. بنابراین با استفاده از نمودار چشمی، مقدار جیتر و نویز فاز شکل موج خروجی به راحتی قابل اندازه گیری است.

این دیاگرام حاکی از این است که جیتر مؤثر در حدود ۴۴f می‌باشد.

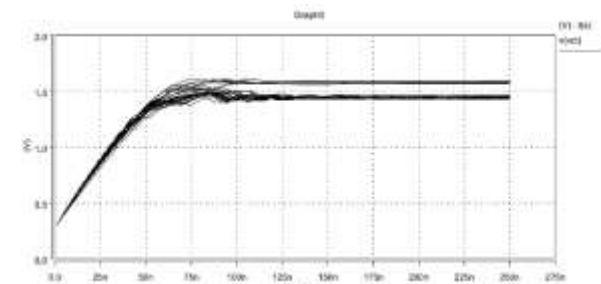

شکل ۱۷: عملکرد PLL پیشنهادی طراحی شده با فناوری CNTFET

شکل ۱۸: نمودار چشمی^{۱۵} و جیتر PLL طراحی شده با تکنولوژی CNTFET

از زمانی که در شبیه‌سازی مونت کارلو، پارامترهای المان‌های خاص بر مبنای پروفایل گوسی تصادفی انتخاب شدند، به دست آوردن یک رقم بزرگ شبیه‌سازی، برای حصول یک مشخصه خوب برای کشف اثرات عدم تطابق دستگاه‌ها، ضروری است. لذا در اینجا شبیه‌سازی مونت کارلو بر اساس تغییرات عرض گیت و طول ماسفت‌ها انجام شده‌است. شکل ۱۹ اثر شبیه‌سازی مونت کارلو را به‌ازای تغییر در عرض گیت ترانزیستورها با فناوری CMOS، بر روی سیگنال کنترلی نشان می‌دهد.

شکل ۱۹: شبیه‌سازی مونت کارلو به‌ازای تغییر در عرض گیت

ترانزیستورها با فناوری CMOS

همان‌طور که ملاحظه می‌شود در اثر تغییر عرض گیت، زمان قفل شدن حلقه تغییر محسوس‌تری نسبت به تغییرات طول کانال ترانزیستورها دارد. جهت بررسی عملکرد نوآوری‌های موجود در مدار PLL پیشنهادی، ابتدا نتایج حاصل از شبیه‌سازی PLL پیشنهادی در

فرکانس نوسانات در فرکانس مرکزی $68/5\text{GHz}$ بین $67/2 - 70\text{GHz}$ می‌باشد. با توجه به این نتایج ضریب شایستگی PLL طبق رابطه ی ۱۲ برابر با -226dB/Hz به دست می‌آید.

جدول ۸: مقایسه ی عملکرد PLL پیشنهادی

نتایج	تکنولوژی CMOS	پروسه (μm)	منبع تغذیه (v)	فرکانس مرکزی (GHz)	محدوده فرکانسی (GHz)	مدت زمان قفل شدن (μs)	توان مصرفی (mw)	نویز فاز در افسست 1MHz $\left(\frac{\text{dB}}{\text{Hz}}\right)$	ضریب شایستگی $\left(\frac{\text{dB}}{\text{Hz}}\right)$	شماره
اندازه گیری	[۲۹]	۰/۱۸	۱/۸	۵	۵/۲۷-۵/۶	۲۰	۱۹/۸	-۱۱۴	-	۱
اندازه گیری	[۱۰]	۰/۰۹	۰/۵	۲/۲۴	۰/۴-۲/۲۴	-	۲/۰۸	-۸۷	-۱۷۳/۷۱	۲
اندازه گیری	[۳۰]	۰/۱۸	۱/۸	۲۳/۰۸	۲۱/۲-۲۴/۹۸	-	۹	-۹۲/۵	-۱۸۰/۹	۳
اندازه گیری	[۳۱]	۰/۰۹	۱/۲	۰/۶۴	۰/۶۴-۰/۸	۳/۷۸	۳/۸	-۹۰/۶	-	۴
شبیه سازی	PLL پیشنهادی (CMOS)	۰/۱۸	۱/۸	۲/۵	۲/۲-۳	۰/۱۴	۲۱/۸	-۱۱۹	-۱۵۴/۷	۵
شبیه سازی	PLL پیشنهادی (CNTFET)	۰/۰۳۲	۰/۹	۶۸/۵	۶۷/۲-۷۰	۰/۰۰۰۳	۰/۱۳	-۱۰۸/۹	-۲۲۶	۶

Oscillator Using Dual-Transformer Technology”, Solid-State Electronics. vol. 52, no. 5, pp. 765–770, 2008.

- [9] Y.A. Eken and P. John, “A 5.9 GHz Voltage-Controlled Ring Oscillator in 0.18-um CMOS”, IEEE J. Solid-state Circuits vol. 39, no. 1, pp. 230–233, 2004.
- [10] K.H. Cheng, Y.C. Tsai, Y. L. Lo and J.S. Huang, “A 0.5-V 0.4–2.24-GHz Inductorless Phase-Locked Loop in a System-on-Chip”, IEEE Transactions on Circuits and Systems I: Regular Papers, vol. 58, no. 5, pp. 849–859, 2011.
- [11] K. H. Tsai and S. I. Liu, “A 104-GHz Phase-Locked Loop Using a VCO at Second Pole Frequency”, IEEE Transactions on Very Large Scale Integration (VLSI) Systems, vol. 20, no. 1, pp. 80–88, 2012.
- [12] W.S.T. Yan and H.C. Luong, “A 900-MHz CMOS Low-Phase-Noise Voltage- Controlled Ring Oscillator”, IEEE Transactions on circuits and systems II: analog and digital signal processing, vol. 48, no. 2, pp. 216–221, 2001.
- [13] L. Dai and R. Harjani, “Design of Low-Phase-Noise CMOS Ring-Oscillators”, IEEE Transactions on Circuits and Systems II: Analog and Digital Signal Processing, vol. 49, no. 5, pp. 328–338, 2002.
- [14] W. Fei, H. Yu, H. Fu, J. Ren and K.S. Yeo, “Design and Analysis of Wide Frequency Tuning Range CMOS 60 GHz VCO by Switching Inductor Loaded Transformer”, IEEE Transactions on Circuits and Systems I: Regular Papers, vol. 61, no. 3, pp. 699–710, 2014.
- [15] R.Y. Chen and W.Y. Chen, “A High-Speed Fast-Acquisition CMOS Phase/Frequency Detector for MB-OFDM UWB” IEEE Transactions on Consumer Electronics, vol. 53, no.1, pp.23, 26, 2007.
- [16] M. Soyuer and R.G. Meyer, “Frequency Limitations of a Conventional Phase-Frequency Detector” IEEE Journal of solid-state circuits, vol. 25, no. 4, pp. 1019–1022, 1990.
- [17] H. R Erfani-Jazi and N. Ghaderi, “A Divider-less, High Speed and Wide Locking Range Phase Locked Loop” AEU-International Journal of Electronics and Communications, vol. 69, no. 4, pp. 722–729, 2015.

مراجع

- [۱] علی اصغر اروچی، زینب رضانی و عاطفه رحیمی فر، «ترانزیستور اثر میدان فلز-نیمه هادی در تکنولوژی سیلیسیم روی عایق با استفاده از یک تکه اکسید اضافی در کانال برای کاربردهای توان و فرکانس بالا»، مجله مهندسی برق دانشگاه تبریز، جلد ۴۶، شماره ۴، صفحه ۱-۶، ۱۳۹۵.
- [۲] مهسا مهراد و میثم زارعی، «ارائه ساختار نوین ترانزیستور اثر میدان سیلیسیم روی عایق دوگیتی با پنجره اکسید در درین گسترده شده به منظور کاربرد در تکنولوژی نانو»، مجله مهندسی برق دانشگاه تبریز، جلد ۴۷، شماره ۲، صفحه ۷۲۷-۷۳۳، ۱۳۹۶.
- [3] R. Martel, T. Schmidt, H.R. Shea, T. Hertel and P. Avouris, “Single and Multi-wall Carbon Nanotube Field-Effect Transistors”, *Applied Physics Letters*, vol. 73, no. 1, pp. 2447–2449 1998.
- [4] J. Deng, Device Modeling and Circuit Performance Evaluation for Nanoscale Devices: Silicon Technology Beyond 45 Nm Node and Carbon Nanotube Field Effect Transistors. Stanford University, Serra Mall, Stanford, United States, pp. 1-9, 138-142 and 152, June, 2007.
- [5] M. Shafizadeh and A. Rezai, “Improved device performance in a CNTFET using La2O3 high-κ dielectrics”, *Journal of Computational Electronics*, 2017.
- [6] A. Karimiz and A. Rezai, “A Design Methodology to Optimize the Device Performance in CNTFET”, *ECS Journal of Solid State Science and Technology*, July 11, 2017.
- [7] F. Calmon, C. Andrei, O. Valorge, J.C.N. Perez, J. Verdier, and C. Gontrand, “Impact of Low-Frequency Substrate Disturbances on a 4.5GHz VCO”, *Microelectronics journal*, vol. 37, no. 10, pp. 1119–1127, 2006.
- [8] H.C. Chiu, C.S. Cheng, Y.T. Yang and C.C. Wei, “A 10 GHz Low Phase-Noise CMOS Voltage-Controlled

- [25] H. Ramiah, C.W. Keat and J. Kanesan, Design of Low-Phase Noise, Low Power Ring Oscillator for OC-48 Application, IETE Journal of Research. vol. 58, no. 5, pp. 425-428, 2012.
- [26] K.H. Cheng, T.H. Yao, S.Y. Jiang and W.B. Yang, "A Difference Detector PFD for Low Jitter PLL", In Electronics, Circuits and Systems, 2001. ICECS 2001. The 8th IEEE International Conference on. vol. 1, pp. 43-46, 2001.
- [27] Y. Sun, L. Siek and P. Song, "Design of a High Performance Charge Pump Circuit for Low Voltage Phase-Locked Loops", In Integrated Circuits, 2007. ISIC'07. International Symposium on, pp. 271,274, Sept. 2007.
- [28] F. Ge, "PFD-CP Phase Locked Loop Design", PLL Design, 2001.
- [29] W.H. Chiu, Y.H. Huang, and T.H. Lin, "A Dynamic Phase Error Compensation Technique for Fast-Locking Phase-Locked Loops", IEEE Journal of Solid-State Circuits, vol. 45, no. 6, pp. 1137-1149, 2010.
- [30] P.K. Tsai and T.H. Huang, "Integration of Current-Reused VCO and Frequency Tripler for 24-GHz Low-Power Phase-Locked Loop Applications", IEEE Transactions on Circuits and Systems II: Express Brief, vol. 59, no. 4, pp. 199-203, 2012.
- [31] I.T. Lee, Y.T. Tsai and S.I. Liu, "A Fast-Locking Phase-Locked Loop Using CP Control and Gated VCO, VLSI Design", In VLSI Design, Automation, and Test (VLSI-DAT), 2012 International Symposium on, pp. 1-4, 2012.
- [32] J. Deng and H.-S. Wong, "A compact SPICE model for carbon-nanotube field-effect transistors including nonidealities and its application-Part II: Full device model and circuit performance benchmarking" IEEE Trans. Electron Devices, vol. 54, pp. 3195-3205, 2007.
- [18] M.K. Hati and T.K. Bhattacharyya, "A High o/p Resistance, Wide Swing and Perfect Current Matching Charge Pump Having Switching Circuit for PLL", Microelectronics Journal, vol. 44, no. 8, pp. 649-657, Aug. 2013.
- [19] P. Liu, P. Sun, J. Jung and D. Heo, "PLL Charge Pump with Adaptive Body-Bias Compensation for Minimum Current Variatio", Electronics Letters, vol. 4, No. 1, pp. 16-18, 2012.
- [20] F. Yuan, CMOS Active Inductors and Transformers Principle, Implementation, and Applications, Department of Electrical and Computer Engineering, Ryerson University, Toronto, Ontario, Canada. pp. 17-21, 29-55, 199-202 and 231-253, Dec. 2007.
- [21] F. Yuan, "A Fully Differential VCO Cell with Active Inductors for Gbps Serial Links", Analog Integrated Circuits and Signal Processing, vol. 47, no. 2, pp. 213-223, 2005.
- [22] A. Thanachayanont, "CMOS Transistor-Only Active Inductor for If/Rf Applications". IEEE International Conference on Industrial Technology, ICIT'02. vol. 2, no. 1, pp. 1209-1212, 2002.
- [23] A. Amani Beni and N. Ghaderi, "A High Speed Voltage Controlled Oscillator with Carbon Nanotube Field Effect Trnsistors", 3rd National & 1st International Conf. Applied Research in Electrical, Mechanical & Mechatronic, Malek e Ashtar university, Tehran, 2016. (in Persian)
- [24] J. Yang, C.Y. Kim, D.W. Kim and S. Hong, "Design of a 24-GHz CMOS VCO With an Asymmetric-Width Transformer", IEEE Transactions on Circuits and Systems II: Express Briefs, vol. 57, No. 3, pp. 173-177, 2010.

زیر نویس ها

¹⁰ Voltage controlled oscillator (VCO)

¹¹ Dead zone

¹² Open loop

¹³ Delay Cell

¹⁴ Phase noise

¹⁵ Eye diagram

¹ Carbon nanotube field effect transistor (CNTFET)

² Clock pulse

³ Phase locked loop (PLL)

⁴ Data recovery

⁵ Clock generation

⁶ Frequency synthesizer

⁷ Jitter

⁸ Phase detector (PD)

⁹ Charge pump (CP)